

քական ոյժերով և համերաշխ ոգով առաջ տանեն իրենց գործունէութիւնը:

Գիւղն ունի երկու քիաղխուղա. պ. պ. Սուլէյման խուղաղաթեան և Մկրտիչ Թուստամեան. սրանցից առաջինն ագիւր և բարի մի տանուտէր է, իսկ երկրորդը խարդախ և կեղեքիչ մի տիպ է, որ կատարեալ պատուհաս է դարձել գիւղացիների գլխին:

— Հարիր թուման արժէր այգիս, դարձաւ մեզ գիւղացիներից մէկը, Պ. Մկրտիչն ինձ այնքան աջիկ արու (նեղացրեց), որ վերջը 10 թուամսնով ծախեցի:

— Ոխտը տուն էինք, աւելացրեց մի այլ գիւղացի, պ. Մկրտիչը ասաւ. « Եղ օխտը տունը կը շինեմ մէ դագան » և արաւ, այժմ բոլորն էլ քար ու քանդ ենք եղած:

Գիւղն ունի երեք ջրաղաց, որոնցից առաջինը ընկած է գիւղի արեւելեան կողմը, կէս ֆարսախ հեռու. երկրորդը գիւղի մէջն է, իսկ երրորդը գտնուում է հարաւային կողմը, 150 ֆայլ հեռաւորութեան վրայ:

Գիւղի այգիները փուած են արեւելեան, հիւսիսային և արևմտեան կողմերը. ամբողջ գիւղն ունի մօտաւորապէս 30,000 որի (մէյթ):

Գիւղն ունի երկու գերեզմանատուն. դրանցից մէկը գտնուում է գիւղից 200 ֆայլ հեռու, դէպի հիւսիս, իսկ միւսը ընկած է արեւելեան կողմը, գիւղից 100 ֆայլ հեռաւորութեան վրայ: Այստեղ է թաղած Պարսկահայ յայտնի աշուղ Յարութն օղիւն:

Վիկենսա

ԱՐԱՄ ԵՐԵՄԵԱՆ

(Շարունակելի)

1. ՏճԷ « Բազմավէպ » 1922 № 11 Նոյեմբերի և № 12 Դեկտեմբերի Թ. Բ. Բ.

ՆՈՐԱՄԻՆ ԿՂԶԻՆԵՐ

Պենկալայի ծոցին մէջ, Պարոնկայի կղզինւրուն մօտ կազմուեցաւ անցեալ տարի 10,000 ուտք երկարութեամբ ու 30 ուտք բարձրութեամբ նոր կղզի մը: Զորքորդ կղզին է որ երեսն եկաւ 1923ին մէջ, Ուրիշ երկու կղզիներ ալ երեցան անցեալ ամիսներուն մէջ Գոչինչիկայի և ուրիշ մ'ալ շաբոնի ծովերուն մէջ:

ԼԵԶՈՒՊԻԻՏԱԿԱՆ

ՀԱՅՅԵՐԷՆ ՆՈՐ ԲԱՌԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ ԹԼԹԵՐՈՒՆ ՄԵԶ

(տպ. Աղեքսանդրապոլ 1910)

Մանօր. — Մեր ամենէն խրթնախօս հեղինակն է Մագիստրոս, որ կարծես դիտամբ կ'ընտրէ կամ չգտած պարագային կը յերիւրէ անլուր և անխմանալի բառեր: Անկա հաճոյք կը զգայ, երբ ժամանակին գիտունները կը կարգան իր գրածները և բան չհասկնալով՝ իրենց տգիտութիւնը կը խոստովանին: Ասով Մագիստրոսը՝ ժամանակին հասկացողութեամբ՝ բոլորէն աւելի գիտուն, բոլորէն աւելի փայլուն աստղ մը կը դառնայ:

Մագիստրոսի թղթերը առաջին անգամ բառաքաղած է ՆՂԲ, բայց կարգ մը բառեր՝ որոնք կամ ձեռով անստոյգ և կամ իմաստով բոլորովին անծանօթ կը մնային, իր էջերէն դուրս վտարած է: Գուրբը մնացածներէն մաս մը Առձեռն բառարանը մեկնած և առած է: Վերջին անգամ Հ. Գ. Մէնէվիչեան շատ մեծ յաջողութեամբ լուծեց Գամազտականը՝ որ Մագիստրոսի ամէնէն խրթին գրուածքներէն մէկն էր, որով անծանօթ բառերէն թիւ մը պակսեցաւ: Ասոր յաջորդեց իմ Մ'ըզուզ փանաքի լուծումս, որ հրատարակուած է Հանդ. ամս. 1923, 231-286: Ասոնցմէ դուրս մնացած բոլոր անծանօթ բառերը կ'ուզեմ հաւաքել հոս, ո՛չ թէ զանոնք լուծելու անխրաբործելի մտադրութեամբ, այլ պարզապէս ի մի ամփոփելու համար կատարելիք աշխատանքը և ասով բառապրողներուն դիւրութիւն մ'ընծայելու: Այս բառերը մեկնելու կրնան ձեռնարկել առնոց՝ որոնք ձեռքի տակ ունին հին ձեռագիր քերթողական բառարաններ: Ասոնցմէ դուրս մեզի համար առ այժմ ուրիշ միջոց չկայ:

1. Ամսիկ տես անհատի:

2. Արախոյրն « պապաչեւ »: Որ յերե-

կեանքն ճայթիւն գոռմանն և խիւնջիւն վը-
րնջիւղ պայթուցեալ պապչեկին լաւա-
ւարթիւն ալախութեան քաղուն (էջ 86):
— Նախորդ ձայրիւն գոռման և խիւնջիւն
վրնջիւղ ձեկերուն համադրութենէն կրնայ
հետեւիլ թէ յալաարքիւն ալախութեան ձեկին
մէջ ալ առաջինը կազմուած է իւն մաս-
նիկով յալաարքիւն բայէ մը, իսկ ալախութե-
ան սեռականն է ալախութեան բայանու-
նին. երկուքն ալ (լաւաւարթիւն և ալախութե-
իւն) ձայն արտայայտող բայեր են և յատ-
կապէս քաղի (այծի) ձայն, ինչպէս պա-
պալիւ, մկկալ ևն:

3. Ալախութեան տեղն ու պիտիւն:

4. Աղբ (շառուիղ)։ Վասն զի ջրուա-
նեան միջ ըստ հոր հաւանիմ յարաւա-
մայ, թէ և ինձ ի ֆետուրայ, իսկ Յապե-
տութեան դարձեալ երկիցս, և այս մերձ
և անտարակոյս Հայկեան ի Սիսակայ
սարաւանդեալ։ Ապ' եթէ պերճասցի ոք
մի և յառաջին աղուրէ արտակացեալ,
զմեզ տարարունս կամեսցի առնել, ոչ
վարկանիմ զայս պարտ (էջ 205)։ Մա-
գիստորս ինքզինքը պարթեական ցեղէն
համարելով՝ ծագումը կը դնէ Արարահամէն
և ֆետուրայէն, իսկ յետոյ (երկրորդ ան-
գամ) իրեն հայ յարթեան դարձած։ «Բայց
եթէ, կ'ըսէ նա, մէկը (ոք մի) հպարտա-
նայ և առաջին շառուիղէն հեռանալով՝
մեզի ուրիշ ծագումէ համարել ուզէ, հոգս
չէ։ Աղբարայ «Բարունակ, ճիւղ» բառն է։

5. Աղուր։ Յոյժ հակառակեալ ընդ ճեզ
ներհակական հակամարտութեամբ, վրդու-
վեալ կոհակօք պարտուեալ ծառացեալ ա-
լեօք, կամէի ծփել զքոյդ հաստատագոյնը
(!) աղտիս (էջ 48)։ — Պէտք է սրբա-
գրել զքոյդ հաստատագոյնը քաշտիս. քու
ամուր նաւերդ պիտի ալեկոծեն։

6. Աղետաւայ «մագնիս»։ Այսպէս և
իմաստասիրաց անձինք անչպեւիք և ան-
մերձանալիք իրրու զանդանտայս յինքն
կարծրագոյնս քաղջօղ և ինքեան ոչ յունքէ
համամիտեալ (էջ 204)։ — Աղետաւայ
բառն է, որ ալուր կը գտնենք անդամանդ
«մագնիս» ձեռով. հոս անշուշտ բառս ա-

ղաւաղուած է և պէտք է ըլլայ տեղ (ամ)
անտայ։

7. Անհատի. Աղէ՛, զինեա՛, զինուրեա՛,
սպառազինեա՛ դու, վառեա՛... փիլիսոփայ
տեհնա՛ի ճեզ ի զիմի հարկանի, արջ ան-
տառի շիկորակ ճեզ մարտնչել հանդերձի
(էջ 234)։ — Այս գրուածքը յորգորակեան
մ'է՛ վեատ վահրամին, «գորանալ ի պա-
տերազմին հասանելոյ ի չարաբաստ ձե-
րանոյն յիկաւայ»։ Տպագրեալ ձեկին տակ
հատուածը շատ անհասկանալի է, ճիշ մը
կը պարզուի խնդիրը, երբ նկատի առնենք
երկրորդ ձեռագրին ընթերցուածը՝ փիլի-
սոփանի անկատի. ես կը կարգամ փիլի-
սոփայի և կը հասկնամ «այս անժամից
և անկեոք (անատամ) փիլը», ինչ որ
շատ պատշաճօրէն կը յարմարի «ձերունի»
նիկոլային։ Հատուածը կը թարգմանուի.
«Տուտ, զինուէ՛, զրահաւորուէ՛... անհա-
նիք և անատամ փիլը զէմդ կու գայ,
անատանի շէկ արջը ճեզի հետ կուտելու
կը պատրաստուի»։

8. Անհակիւն. շատ անստոյգ բառ մ'է.
կը գտնուի հետեւեալ ոտանաւորին մէջ (էջ
134), որուն իւրաքանչիւր բառը հանելուկ
է.

Բառական բազմապատկան բազմապատկալ բարգաւաճեալ,
Բարառաբար բախտական ներքուն բայի շարամանեալ,
Բարեհաճ բուժող հլու բարբոյլ գեղոյ ձեզ ընձեռեալ,
Բեղեկ բազմակ բեղուն բակաղթիւն ճեզ նուիրեալ,
Ներուն նամակ նիտան նորին նաքոր անբուժական,
Նախընդ նուէր նիտան նմին նեախ անփառական,
Ներձուն նպաստ նալան նեոխ նարի կիզողական,
Ներուն նաթ աննակին նոյնան նմին իւր պահպան։

Առաջին չորս տողերէն կը հասկցուի
որ Մագիստրոսը ծրար մը (բակաղթի) բան
նուիրեր է. այս ծրարին մէջ նամակ մը
կար. այս նամակը՝ անփառ անտով (զըր-
ւոյ) գրուած՝ Մայրի (նիսեան)՝ տարուան
առաջին (նախընդ) ամսուան նուէրն է և
իւր պարունակած յանդիմանական ձեկերուն
համար անբուժելի վիշտ (նաքոր անբու-
ժական) պիտի պատճառէ անոր։ Նամակ
նիտան նորին թերեւ կարելի ըլլայ կար-
գալ նամակն ի տան նորին։ Մ'նացեալին

մէջ քանի մը ծանօթ բառեր ալ կան։ Այսպէս օրինակ՝ նոր արար. կը նշանակէ «կրակ», ինչպէս կը ցուցնէ յաջորդ կիզողակիսն ածականը, և փոխառնալ է արար. ընդ հոմանիշէն։ Թէ Մագիստրոս գիտէր այս բառը, հմտ. էջ 131 ստուգարանութիւնը՝ ուր պրս. անձը «նուռ» բառը արար. ընդ «կրակ» բառէն կը հանէ. «Պարսկական է անունն անար, ի հրապաշտութեանն պատուեալ յատուչանին յորջորջեալ, յորմէ անարն կոչեցեալ սակս որակութեանն հրակերտ, կարմրահատ և հրահատ»։ Այս նոր «կրակ» բառն ալ կը ցուցնէ որ քիչ մը անդին զրուած նաւր բառն ալ ծանօթ նաւթն է, որով Նոյ իր տապանը ծեփելով՝ պահպանեց ջուրին հոսանքներէն (նոյեան նմին իւր պահապան)։

Բայց այս բոլորին հետ՝ ամբողջութիւնը մոռցի և անհասկանալի կը մնայ։

9. Անգղաւոր «կարդալ»։ Ապա առեալ զտառս տախտակի ըղձական, տենչացայ վերստին անգղաւոր (էջ 16)։ Յարմարցուած է Հյ. անգլոսոն «ընթերցող» բառէն՝ որ կու գայ յն. ἀναγινώσκω «կարդալ» բայէն։

10. Ապախտ. Ոմն գորտ գտեալ ի վերիացուցն կողմանէ ասենն ապախտ արարեալ և ի կոթ գաւառին Գեղամայ ձայնէր, ձուկն զնա կարծելով, զի գնեսցեն (էջ 231)։ Պէտք է ուղղել ապախտ։ Վրաստանէն մէկը գորտ մը գտեր, ապախտ ըրեր է և կոթ գաւառին մէջ իբր ձուկ կը ծախէր։

(Շարունակելի)

Հ. ԱՆՍԻՆԵԱՆ

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

Յ Ա Յ Գ Ա Ն Ո Ւ Ա Գ

Ա.

Կ Ա Խ Ա Յ Գ Ա Ն Ք

ՅԵՏԻՆ ցուքերն արեգին տեսայ չքնաղ, ծիծաղկոտ
 ինչպէս ժպիտն անուշիկ սերտ սրտերու կաթոգին.
 Ովկիրանոսին մէջ անոնք խորասուզուած կը նիրհեն
 Մի՛նչէ որ այգը բացուի, նոր յոյսերու խանձարուրդ։
 Ու կ'անհետին ըստուերներն. կ'իշխէ խաւարը լըփն.
 Աւարչուութեան համայնքին պատկերն է որ կը սքողի.
 Եւ կը թաղուին էակներն անդորրանքին մէջ քաղցրիկ,
 Դո՛ւն ալ լըճակդ իմ սիրուն, հեզամըբափ կ'անըջես,
 Բիւր ալիակներդ ամօթխած կոյսերու պէս կը նազին.
 Վերեդ աստղեր կը նիրհեն յաւէժարաց բերբրով։
 Լոկ մեծ արքան մահացու խոհերու մէջ ալէկոծ
 կը հսկէ լուռ և աննիրհ. և անհունին սէրն անծայր